

REGERINGSKANSLIET

Utrikesdepartementet

Mänskliga rättigheter i Irak 2002

Irak är och förblir ett av världens mest totalitära och hårdföra länder. Myndigheternas respekt för de mänskliga rättigheterna (MR) är minimal. Den irakiska regimen försöker att dölja kränkningar av de mänskliga rättigheterna, exempelvis genom att inte tillåta MR-organisationer eller internationella MR-övervakare.

Det irakiska folket lever i ett samhälle med godtyckliga frihetsberövanden, summariska avrättningar och dödsstraff, försvinnanden, omfattande diskriminering av religiösa och etniska minoriteter samt hård förföljelse av politiskt oppositionella. Säkerhetsstyrkorna i Irak är centrala instrument för den stämning av fruktan, angiveri och trakasserier som utgör grunden för Saddam Husseins styre. Situationen tycks inte ha förändrats nämnvärt under det senaste året.

Trots lättnader i FN:s sanktioner mot Irak lever den irakiska befolkningen under svåra humanitära omständigheter. Det finns stora brister inom hälsosektorn, i utbildningssystemet, i den irakiska infrastrukturen och på det sanitära området.

Iraks relation till FN har under det senaste året visat vissa tecken på svag positiv utveckling. Flera samtal mellan FN:s generalsekreterare och företrädare för irakiska regeringen har genomförts, FN:s särskilde rapportör för mänskliga rättigheter har för första gången sedan 1992 släppts in i landet. I slutet på 2002 släppte även Irak in FN:s vapeninspektörer i landet - för första gången sedan 1998.

I de kurddominerade och självstyrande norra delarna av Irak fortsätter situationen att förbättras. I området pågår ansträngningar för att öka respekten för mänskliga rättigheter, inklusive satsningar på kvinnors rättigheter. Den humanitära situationen för befolkningen fortsätter att förbättras.

Eftersom Irak är ett mycket slutet land tar det jämförelsevis lång tid för information om kränkningar av de mänskliga rättigheterna att nå omvärlden. Med anledning av detta kommer uppgifterna i denna rapport från såväl 2002 som tidigare år.

Denna rapport baseras främst på uppgifter från bl.a. FN:s Högkommissarie för Mänskliga Rättigheter, Amnesty International, Human Rights Watch och USA:s utrikesdepartements årliga rapporter.

Ratifikationsläget beträffande de mest centrala MR- konventionerna.

Irak har ratificerat flera centrala konventioner om mänskliga rättigheter.

- Konventionen om politiska och medborgerliga rättigheter
- Konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
- Konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering
- Konventionen om avskaffandet av diskriminering mot kvinnor (Irak har dock inte ratificerat tilläggsprotokollet)
- Konventionen om barns rättigheter - Irak dock har reserverats sig beträffande religionsfrihet.
- Irak har inte ratificerat FN:s konvention mot tortyr.

Iraks rapporteringen till övervakningskommittéer om landets efterlevnad av ratificerade konventioner sker oftast sporadiskt och försenat. Kommittéerna bedömer i sina observationer att det på många områden fortfarande saknas information och att det återstår för Irak att implementera konventionerna i praktiken.

FN:s särskilde rapportör för mänskliga rättigheter i Irak, Andreas Mavommatis besökte landet den 11-15 februari 2002.

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Respekten för individens rätt till liv och kroppslig integritet är minimal i Irak. Politiska mord och summariska avrättningar är vanligt förekommande. Dödsstraff utan rättslig prövning har utdömts och verkställts.

Amnesty International rapporterade 2001 att Irak var det land som hade flest försvunna personer vars öde förblivit okänt. Det stora antalet försvunna gäller framförallt kurder från Bagdads Anfal-operation i slutet av 1980-talet, då det anses att mellan 70 000 - 150 000 försvinnanden ägde rum i anslutning till operationen. En stor grupp utgörs även av de shiamuslimer som försvann under Bagdads attack mot upproren i södra Irak efter Gulfkriget 1991. En ytterligare grupp försvunna utgörs av kuwaiter som tillfångatogs under Iraks invasion 1990.

De försvunna har använts i utpressningssyften av regimen för att tvinga släktingar misstänkta för oppositionell verksamhet till att erkänna brott eller återvända till landet. I vissa fall uppges personer ha bortförts endast på grund av deras släktband till politiska motståndare eller på grund av deras etniska tillhörighet.

Den irakiska konstitutionen förbjuder tortyr men i de irakiska fängelserna används fysisk och psykisk tortyr systematiskt. Tidigare fångar berättar om elchocker, våldtäkter, skenavrättningar och hot om våldtäkter och misshandel mot familjemedlemmar.

Förhållandena i fängelserna är generellt mycket svåra. Bl.a. genomför säkerhetsstyrkor säkerhetsaktioner i fängelserna – det vill säga bereda plats för nya fångar genom summariska avrättningar av befintliga fångar.

Inte bara politiska fångar utsetts för tortyr och bortföranden. Exempelvis har en fotbollsspelare i det irakiska landslaget som flytt till Europa berättat om hur spelare arresterats, misshandlats och torterats på grund av missnöje med lagets prestationer.

Säkerhetsstyrkor uppges använda våldtäkter som utpressningsmetod, mot såväl politiskt oppositionella som tjänstemän inom irakiska myndigheter. Det förekommer vittnesuppgifter om att släktingar till arresterade oppositionella våldtas, vilket filmas och sedan används systematiskt för att tvinga fram erkännanden av de oppositionella släktingarna.

I Norra Irak har de två kurdiska fraktionerna Patriotic Union of Kurdistan (PUK) och Kurdistan Democratic Party (KDP) etablerat departement för mänskliga rättigheter med uppdrag att följa förhållandena vad gäller de mänskliga rättigheterna (MR), skriva rapporter till relevanta internationella organisationer samt föreslå åtgärder för att stoppa eventuella MR-brott.

Dödsstraff

Dödsstraff utdöms för ett flertal brott i Irak, inklusive politisk aktivitet. Även brott som kan karaktäriseras som saboterande av den ekonomiska utvecklingen – exempelvis smuggling – kan ge dödsstraff. Under förra året beslutades att dödsstraff även skulle utdömas för prostitution, homosexualitet, incest och våldtäkt.

Officiell statistik över verkställande av dödsstraff finns inte tillgänglig men det torde röra sig om hundratals varje år. Dessa personer inkluderade militärer anklagade för att vilja fälla regeringen och misstänkta oppositionella. Det finns även rapporter om att ett antal kvinnor och män anklagade för inblandning i prostitutionsverksamhet de

senaste åren avrättats genom halshuggning och utan formella rättegångar.

Rättssäkerhet

Rättsväsendet i Irak är inte självständigt i förhållande till den politiska makten. Alla domstolarna i Irak står helt och hållet under Saddam Husseins kontroll. Presidenten har rätt att ändra domslut.

I Irak finns två parallella juridiska system. Dels de reguljära domstolarna vilka prövar ordinära misstänkta kriminella handlingar, dels de speciella säkerhetsdomstolarna, där främst mål rörande den nationella säkerheten prövas. Utöver en överklagande instans existerar en "kassationsdomstol" som skall fungera som högsta dömande instans.

Ofta sitter företrädare för militär och säkerhetstjänst utan juridisk skolning i säkerhetsdomstolarna. Rättegångarna hålls bakom stängda dörrar, de anklagade hålls utan kontakt med omvärlden och många erkännanden sker efter tortyr. Nådeansökan kan lämnas till presidenten, men många fall slutar med summariska avrättningar.

Shari'a-lagstiftning tillämpas framförallt inom civilrätten såsom skilsmässa och arvsskifte.

Det fullständiga lagstiftningen i Irak uppges vara tillgänglig endast för ett fåtal i ledningen, medan lagstiftning som publiceras offentligt endast är ett sammandrag. Det finns inga uppgifter om straffbarhetsålder för barn, däremot finns uppgifter om att barn utsatts för tortyr av säkerhetsstyrkor.

I vissa fall tillämpas särskilda, extrajudiciella instanser utanför det ordinarie domstolssystemet. Insynen i sådana förfaranden är minimal. I FN-rapporter nämns påståenden om att t ex desertörer från armén överhuvudtaget inte bereds möjlighet till rättegång, utan avrättas direkt.

Personlig frihet

Kränkningar av den personliga frihet sker systematiskt i Irak. FN:s särskilde rapportör skriver om fall där män och kvinnor hållits i polisförvar under långa perioder - ibland årtal - utan att familjer informerats, utan tillgång till advokat, utan att informerats om åtalpunkter och utan att ställas inför domstol.

Personer misstänkta för oppositionell verksamhet – och deras familjer – är särskilt utsatta för frihetsberövanden. Detta gäller inte minst i shia-dominerade södra Irak.

Inrikes- och utrikes reserestriktioner existerar. Irak har många "säkerhetszoner" dit tillträde är begränsat, och "checkpoints" är vanliga över hela landet. För utrikes resa krävs särskilda tillstånd.. Varje enskild irakisk medborgare har i teorin rätt till två utrikesresor per år, men måste lägga en pant varje gång de lämnar landet. Kvinnor har inte rätt att resa utomlands ensamma.

Om en person ertappas med att försöka lämna Irak illegalt kan ett straff på 10 års fängelse utdömas.

Strafffrihet

I Irak är vissa sorters brott är skyddade från rättslig påföljd. Detta gäller exempelvis så kallade hedersbrott samt mord på desertörer, d v s inget straff utdöms om dessa handlingar begåtts. I norra Irak har dock de lokala myndigheterna förändrat lagstiftningen så att även hedersrelaterade brott är straffbara.

Yttrande- och mediafrihet

Yttrande- och mediafriheten i Irak är i det närmaste obefintlig. Iraks författning garanterar yttrande- och pressfrihet förutsatt "efterlevnad av revolutionära, nationella och progressiva trender". Samtidigt bedöms antalet politiska fångar i Irak uppgå till tio tusentals.

Dödsstraff kan utdömas för den person som förolämpar Saddam Hussein eller andra höga regeringstjänstemän. Det finns uppgifter om att regeringen under förra året införde en lag innebärande att en person som förlöjligar presidenten som straff får sin tunga avskuren. Uppgifter tyder på att lagen implementerats.

Enligt en lag från 1991 är bildandet av andra partier än regeringspartiet Ba'th tillåtet endast så länge dessa stöder presidenten och regeringen. I praktiken bevakas minsta tecken på politiskt oliktankande av Iraks olika säkerhetstjänster och bestraffas inte sällan med döden.

Den irakiska konstitutionen föreskriver religionsfrihet förutsatt att den inte skadar moralen och den allmänna ordningen. I praktiken är dock religionsfriheten starkt begränsad av regeringen.

I de centrala och södra delarna av Irak som kontrolleras av centralmakten i Bagdad är media-friheten obefintlig. Radio och TV är statligt styrda och genomgående propagandistiska. Samtliga dagstidningar är lojala mot presidenten även om individuella regeringsmedlemmar kan kritiseras.

Kultur- och informationsministeriet utfärdar regelbundet riktlinjer för journalisternas arbete.

Det är förbjudet för enskilda att inneha satellitmottagare, men det förekommer i vissa undantag. Säkerhetspolisen påstås genomföra slumpmässiga inspektioner för att kontrollera att satellitantenner inte monteras upp. Internet förekommer på enstaka internet-kaféer i Bagdad, men dessa är strängt övervakade. E-post kan sändas endast via kaféernas föreståndare.

I Norra Irak har lagar stiftats som föreskriver yttrande- och pressfrihet. Lagarna uppges efterlevas.

De politiska institutionerna

FN:s särskilde rapportör har konstaterat att det politiska och legala systemet i Irak inte är förenligt med respekten för de mänskliga rättigheterna.

Iraks konstitution från 1968 definierar landet som en arabsocialistisk republik. Det politiska systemet är dominerat av Ba'th partiet. Partiet styr genom Revolution Command Council (RCC), vilket leds av Saddam Hussein. Revolution Command Council har både lagstiftande och beslutandemakt. I realiteten är dock all verkställande och lagstiftande makt koncentrerad hos president Saddam Hussein, som innehar posterna president, regeringschef, ordförande i RCC, premiärminister och generalsekreterare för det regionala rådet i Ba'th-partiet. Husseins styre är i stor utsträckning uppbyggt kring hans närmaste familj och klanmedlemmar.

Saddam Hussein styrs huvudsakligen genom dekret och domarna, liksom krigsmakten, polisen och Ba'ht-partiet är endast ansvariga inför presidenten.

De irakiska medborgarna saknar i praktiken rätten att via val välja sin politiska ledning. 1995 hölls en folkomröstning om förtroendet för Saddam Hussein där 99,96 procent röstade "ja". Det finns rapporter om att 500 personer fängslades för att de ej röstat ja på frågan om förtroende för presidenten. 2002 hölls ytterligare en folkomröstning då 100 procent uppges ha deklarerat sitt förtroende för den sittande presidenten.

Sedan 1998 har en nationalförsamling valts i fyraårsperioder. Formellt har parlamentet en lagstiftande funktion men i praktiken bekräftar man endast beslut fattade av RCC. Vid senaste valen till nationalförsamlingen i mars 2000 vann Ba'th partiets samtliga kandidater en plats, 165 stycken. 55 nominellt oberoende kandidater valdes in medan de 30 platser som är avsatta för kurdiska representanter tillsattes av presidenten. Saddam Husseins son Uday valdes in i parlamentet med 99,9 procent röster.

Även om medlemskap i Ba'th partiet inte är ett absolut krav för att kandidera måste samtliga aktiva i den politiska livet "tro på julirevolutionens principer" – den revolution som 1968 förde Ba'th partiet till makten.

Lagen möjliggör val av kvinnor och minoriteter till parlamentet men i realiteten utgör de endast en symbolisk representation.

De många säkerhetstjänsterna i Irak inkluderar även särskilda miliser knutna till presidenten, partiet och inrikesministeriet. Dessa överlappande säkerhetstjänster är centrala instrument för den irakiska regimens fortlevnad och för den stämning av fruktan, angiveri och trakasserier som utgör grunden för Saddam Husseins styre. Säkerhetsstyrkorna utför omfattande, allvarliga och systematiska brott mot de mänskliga rättigheterna.

I kurd-kontrollerade norra Irak finns i praktiken två fungerande regeringar, kontrollerade av de två dominerande kurdiska partierna KDP och PUK. Efter flera års stridigheter träffade de två parterna ett avtal 1998 om eldupphör och upprättandet gemensamma politiska institutioner. Enligt avtalet skulle val till ett gemensamt parlament ha hållits 1999, men detta val har ännu ej ägt rum. Vapenvillan har dock hållit. Vidare har både PUK och KDP hållit lokala val vilka bedömdes som fria av utländska och lokala valobservatörer.

Rätten till arbete och relaterade frågor

Arbetsrätten i Irak är kraftigt begränsad. Den enda fackföreningen som existerar är underordnad Ba'th partiet och kollektiva löneförhandlingar förekommer inte. Staten bestämmer lönerna inom den statliga förvaltningen, medan arbetsgivare inom den privata sektorn sätter lönerna, ibland individuellt och i samråd med de anställda.

1987 års arbetslagstiftning förbjuder uttryckligen strejker och inga strejker har rapporterats under de två senaste decennierna. Brott mot lagstiftningen kan ge stränga fängelsestraff. Lagstiftningen har kritiserats av ILO (Internationella arbetstagareorganisationen).

Arbetsveckan för de flesta normala arbetsplatser är reglerad till 48 timmar (sex dagars arbetsvecka), utom på ministerierna där arbetstiden regleras separat. Inom jordbruket varierar arbetstiderna. Inspektioner på arbetsplatser förekommer men efterlevnaden av säkerhets- och hälsoföreskrifter varierar. Det finns heller ingen lagstiftning som garanterar säkerheten för arbetstagaren. Arbetslösheten har de senaste åren varit stor i Irak.

Åldersgränsen för förvärvsarbete är 14 år. Undantag ges för mindre familjeföretag och i praktiken medför den ekonomiska situationen att

Yngre barn arbetar i större utsträckning än tidigare. Enligt lag ska barn mellan 14 och 18 år arbeta färre timmar i veckan än vuxna. Tillförlitliga uppgifter om tvångsbarnarbete saknas.

Det förekommer diskriminering i arbetslivet i Irak. Exempelvis är medborgare av regeringen bedöms ha iranskt ursprung ofta hindrade från att ta vissa sorters arbeten.

Rätten till bästa uppnåeliga hälsa

Det är mycket svårt att få fram trovärdig statistik över det humanitära läget i Irak. Det kan dock slås fast att två decennier av krig och sanktioner bidragit till att försämra en levnadsstandard samt ett utbildnings- och hälsovårdssystem som fram till 1980 ansågs hålla relativt hög internationell klass.

Den irakiska infrastrukturen, bl a inom vatten- och sanitetssektorn, har förfallit. Undersökningar visar på ett direkt påvisat samband mellan den höga spädbarnsdödligheten och vattenrelaterade sjukdomar som till stor del orsakas av försämrade sanitära och hygieniska förhållanden.

FN:s olja-för-mat program inleddes 1996 och tillåter försäljning av olja för att täcka befolkningens behov av framförallt mat och medicin. Sanktionerna har under åren successivt mjukats upp och sedan 2002 är endast import av produkter som kan användas för militära ändamål förbjudet. Fortfarande finns dock brister i tillgången på mat, mediciner och sjukhusutrustning i landet.

Den humanitära situationen i det importberoende Irak var katastrofal före 1996. Sedan 1997 har dock situationen stabiliserats i och med att alla medborgare får en månatlig basranson och har tillgång till basal sjukvård och läkemedel. I regeringskontrollerade centrala och södra Irak är situationen dock fortsatt svår, särskilt för sårbara grupper som små barn och ammande mödrar.

Generellt kan noteras att levnadsstandarden, inklusive hälsoläget, har förbättrats i Norra Irak under det senaste året.

I Norra Irak har Världshälsoorganisationen (WHO) kunnat genomföra omfattande renoveringar av sjukhus, samt ett vaccinationsprogram mot polio som förra året nått 95 procent av de 600 000 barn som utgjorde målgruppen.

Norra Irak tillhör ett av världens mest minerade områden. Majoriteten av befolkningen är jordbrukare och fåraherdar vilket gör dem extremt utsatta för minor. Den ledande organisationen som arbetar för minröjning i Irak saknar dock tillstånd från centralmakten vilket utgör ett problem i deras arbete.

Rätten till utbildning

I Irak är skolgången obligatorisk från 6 till 12 år, men skolplikten berör endast pojkar. Regeringen har uttalat att det pågår ett arbete för att även göra skolgången obligatorisk för flickor.

Iraks icke-araber saknar lika rätt till utbildning.

Utbildningssektorn beskrivs generellt vara i dåligt skick. Mer än 50 procent av skolorna är inte i skick för undervisning. Det finns rapporter om att cirka 23 procent av barn i skolåldern inte längre går i skolan därför att de måste delta i familjeförsörjningen. Det råder även lärarbrist med anledning av de låga lärarlönerna och den stora kunskapsflykten från landet.

Regimen förnekar att skolavgifter tas ut, men de facto får barnen betala bidrag till löner, reparationer och skolböcker.

Rätten till tillfredsställande levnadsstandard

Den fysiska och psykiska levnadsstandarden i Irak är låg. Irak var fram till 1980 ett land som ansågs hålla en hög internationell klass vad gäller levnadsstandard. Två decennier av krig, och sanktioner och den irakiska regimen beslut att inte samarbeta fullt ut med varken FN:s säkerhetsråd eller Olja för Mat programmet har bidragit till att försämra situationen.

Tidigare var Irak ett land med ett relativt modernt hälsovårdssystem, sofistikerade system för vattenförsörjning och vattenrening och ett väl utbyggt utbildningssystem. Situationen i dag är radikalt annorlunda. Arbetslösheten är stor och lönerna låga. Utbildningssystemets försämring har lett till kunskapsflykt från landet. Förutom de konfliktrelaterade problemen har Irak sedan 1990 genomlevt flera svåra perioder av torka.

Vem som bär skulden för humanitära försämrings i landet – den irakiska regimen eller FN:s sanktionssystem - har länge varit ett omdebatterat ämne. Trots att flera gånger reviderat sanktionssystem fungerar inte sanktionssystemet idealt. . Samtidigt har den irakiska regimen inte velat utnyttja olja för mat programmets möjligheter fullt ut. FN konstaterade förra året att skolutrustning som levererats två år tidigare ännu ej hade installerats. År 2000 konstaterades i en FN-rapport att över hälften av de varor som importerats för sjukvården, utbildningssystemet, vatten- och sanitetssektorn och oljesektorn under 1998-1999, för ett värde av 570 miljoner dollar, inte blivit distribuerade till sjukhus, apotek m.m.

Den förtryckande regimen, den stillastående ekonomin, arbetslösheten och bristen på framtidsutsikter gör att den mentala ohälsan i Irak är stor.

Humanitära organisationer som arbetar i Irak konstaterar att det irakiska folket lever under förtryck och ofrihet utan hopp om framtiden, vilket leder till psykisk stress.

Kvinnans ställning

Kvinnans ställning i Irak är formellt stark, även om denna ställning inte alltid återspeglas i verkligheten. Irak ratificerade konventionen om avskaffandet av diskriminering mot kvinnor 1986 men har inte ratificerat tilläggsprotokollet. Efter FN:s kvinnotoppmöte 1995 antog Irak en nationell strategi för utveckling som gäller fram till 2005.

Den irakiska lagstiftningen garanterar kvinnors lika rätt till utbildning, hälsa, arbete och ägande. Kvinnor har rätt till sex månaders föräldrarledighet med full lön samt ytterligare sex månader med halv lön. Pensionsåldern för kvinnor är 55 år. Kvinnor utgör cirka 20 procent av arbetsstyrkan men har större representation inom lärar- och läkaryrkena. Regeringen har infört lagar för att möjliggöra för kvinnor att arbeta i försvaret och polisen, jämställa kvinnors rättigheters vid skilsmässor, landfrågor och skatter. Uppgifter saknas dock om kvinnors rättigheter respekteras

Under det styrande Ba'th partiets arabiska socialism framhävdes kvinnan som en viktig del av samhället och uppnådde god representation inom t ex lärar-, läkar- och statstjänstemannakårerna. I en takt med återgång till traditionella värderingar under det senaste decenniet har dock kvinnans ställning försämrats. Antalet kvinnor som deltar i i beslutande församlingar är inte representativt i förhållande till andelen kvinnor av befolkningen.

Sedvanerätt som begränsar kvinnans lika rätt i exempelvis äktenskap tillämpas i ökande grad. Uppmärksammade hedersmord har inträffat. Enligt en lag från 1990 förekommer strafflösdning eller frikännande för hedersmord.

Våld mot kvinnor i hemmet förekommer men omfattningen är okänd eftersom ingen statistik publiceras. Även om hustrumisshandel lagligen utgör ett skäl för en kvinna att begära skilsmässa är sådana rättsfall ovanliga i praktiken. Det finns inga uppgifter om huruvida våld i hemmet faller under allmän strafflag, inte heller om könsstympning förekommer.

Flera aktiva kvinnoorganisationer arbetar i de kurddominerade områdena i norra Irak. I norra Irak har myndigheten i såväl det PUK-kontrollerade området som i det KDP-kontrollerade området deklarerat att hedersrelaterade brott inte ska utgöra grund för strafflösdning. Vidare började KDP under förra året att ta in kvinnor i polisakademin för att integrera kvinnor i poliskåren.

Barnets rättigheter

Irak ratificerade barnkonventionen 1994. En särskild myndighet för barns välfärd finns. Myndigheten består av representanter från statliga organ och har till uppgift att formulera politik i barnfrågor samt att samla statistik.

Iraks uttalade avsikter om efterlevnad av barnkonventionen och den handlingsplan som antagits har inte omsatts i praktiken. Detta gäller bl a föräldrars rätt att gifta bort barn utan att ta hänsyn till barnets egen åsikt. Den lagstadgade åldern för giftermål är 18 år, men domstolar gör ofta undantag och tillåter föräldrar att gifta bort döttrar under 15 år.

Antalet gatubarn har enligt uppgift ökat markant. Det finns inga tillförlitliga uppgifter på förekomsten av barnprostitution och annan sexuell exploatering av barn.

Barnarbete är förbjudet för barn under 14 år, med undantag av arbete i småskaliga familjeföretag. Allt fler barn lämnar skolan redan efter årskurs sex för att arbeta.

Minimiåldern för allmän värnplikt är 18 år men nedre åldersgränsen för frivillig anmälan till väpnad tjänst är 14 år.

I så kallade "Saddam Clubs" hålls treveckörs kurser för irakiska barn mellan 10 och 15 år där de bland annat undervisas i vapenhantering och infanteritaktik. Erfarna militärer tränar barnen i upp till 14 timmar per dag och enligt uppgifter hotas familjer med indragna matransoneringskort om de inte skriver in sina barn på kurserna.

I samarbete med UNICEF har de irakiska myndigheterna genomfört en studie över spädbarns- och barndödlighet, vilken visar på en dramatisk försämring under 1990-talet. Dödligheten för barn under fem år uppskattas till 131 promille i södra och centrala delarna i Irak. Nästan en tredjedel av barnen i centrala och södra Irak lider av kronisk undernäring. Situationen har dock förbättrats den senaste tiden..

Det finns rapporter om att barn utsatts för tortyr i syfte att framkalla erkännanden av misstänkta föräldrar eller släktingar.

Olika befolkningsgruppers situation

I Irak förekommer systematisk diskriminering av olika icke-arabiska befolkningsgrupper.

Iraks icke-araber saknar lika rättigheter till utbildning och arbete. Icke-araber får t ex inte sälja fastigheter till andra icke-araber. Medan

utbildning förekommer på arabiska och kurdiska nekas t ex assyrierna och kaldéerna utbildning på sitt eget språk, syriak.

De medborgare som av regeringen bedöms ha iranskt ursprung måste bära särskilda identitetskort och är ofta hindrade från att inneha vissa befattningar.

Konstitutionen erkänner inte Yazidi som en identitet utan definierar dessa som araber. Många Yazidis definierar sig själva som etniska kurder men skilda från muslimska kurder.

I årtal har regeringen drivit en arabiseringspolitik av etniska minoriteter i norra delen av Bagdad-kontrollerade Irak. Det gäller främst kurder, turkmener och assyrier i Kirkuk och Mosulregionerna, som antingen tvingas förändra etnicitet -ta arabiska namn och ifrånsäga sig sin icke-arabiska identitet- eller tvingas flytta till kurd-kontrollerade norra Irak. Icke-araber tillåts sedan inte sälja sina hus till andra än araber.

Den irakiska konstitutionen föreskriver religionsfrihet förutsatt att den inte skadar moralen och den allmänna ordningen. I praktiken är dock religionsfriheten starkt begränsad.

Den irakiska befolkningen består av 95 procent muslimer. Shiamuslimerna utgör 60-65 procent, men det är sunnimuslimerna, som dominerar det politiska och ekonomiska livet. Shiamuslimerna är utsatta för förföljelse. FN:s särskilde rapportör pekar på trakasserier av shiamuslimer i form av bl a fängslanden, störande av religiösa ceremonier samt periodvisa begränsningar för tillträde till shiamuslimernas heliga platser i Najaf och Karbala.

FN:s särskilde rapportör har rapporterat om att regeringen på olika sätt även utsätter Iraks 350 000 kristna assyrier och kaldéer för förtryck och diskriminering. Särskilt gäller detta tvångsförflyttningar och förtryck av politiska rättigheter.

Militära rensningsaktioner mot de shiamuslimska samhällena i södra Irak genomförs med jämna mellanrum.

Kristna grupper i norra Irak uppges vid flera tillfällen ha utsatts för våld från muslimska folkmassor under de senaste åren. Assyrier fortsätter leva under hotet av attacker från PKK.

Homosexuellas situation

Homosexuellas situation i Irak är okänd.

Flyktingars rättigheter

Det senaste årtiondets krig och förtryck i Irak har genererat ca 1,5 miljoner flyktingar och internflyktingar.

Över en halv miljon människor som flytt från Bagdad-kontrollerat område befinner sig som internflyktingar i kurd-kontrollerade norra Irak.

Ett mindre antal kurdiska flyktingar från Turkiet befinner sig i Bagdad-kontrollerade Irak, men har ej givits flyktingstatus av Bagdad.

Överenskommelser mellan PUK och KDP (de två dominerande kurdiska partierna) om ömsesidigt återvändande av internflyktingar efter striderna i norra Irak har inte uppfyllts.

Funktionshindrades situation

De krig som Irak deltagit i under de senaste 20 åren (Iran-Irak, Gulfkriget, kampanjer i Norra Irak) har lett till ett stort antal invalidiserade, inte minst på grund av minor. Någon information om den irakiska regeringens politik gällande funktionshindrade finns ej. Internationella Röda Korset bedriver rehabiliteringsprojekt i landet sedan 1994.

Oberoende organisationer för mänskliga rättigheter

Inga oberoende MR-organisationer, vare sig inhemska eller internationella, tillåts verka i Irak. Organisationer som till exempel Amnesty International och Human Rights Watch företar huvudsakligen sitt arbete genom intervjuer med offer för övergrepp som rest ut ur landet.

Fältverksamhet eller rådgivning på MR-området

I Bagdad-kontrollerade delarna av Irak arbetar inga nationella eller internationella organisationer för främjandet av mänskliga rättigheter; däremot finns vissa projekt i det kurdkontrollerade norra Irak.

Internationella Röda Korset har dock arbetat inne i Irak i drygt 20 år och genomfört bland annat fängelsebesök samt efterforskning av försvunna personer.

FN agerar inom ramen för de organ som finns representerade i Irak, koordinerat av UN Office of the Humanitarian Coordinator in Iraq (UNOHCI). För första gången sedan 1992 har dock FN:s särskilde rapportör för mänskliga rättigheter i Irak fått genomföra ett besök i landet i april 2002.

